

JANUARI 2025 > JUNI 2025

NIET-OPVANGBELEID

Dashboard

BEGIN 2025 : Nog steeds een groot aantal mensen op de wachtrij en uitsluitingen voor "M-statuten"

Op 6 januari stonden 2.947 verzoekers om internationale bescherming (VIB's)¹ op de wachtrij voor een opvangplaats in het Fedasil-netwerk. Terwijl de Raad van State eind 2024 de beslissing van de voormalige staatssecretaris voor Asiel en Migratie, Nicole de Moor, om geen VIB's (alleenstaande mannen) met een beschermingsstatus in een andere EU-lidstaat ("M-status") op te vangen, heeft opgeschort, zet Fedasil de praktijk voort door individuele beslissingen te nemen om de opvang te beperken en verwijderd het mensen met een "M-status" van de wachtrij. Organisaties hebben daarom een beroep tot vernietiging ingediend bij de Raad van State.²

Op 31 januari bereikt de nieuwe federale "Arizona"-coalitie een regeerakkoord.³

In dit akkoord worden de grondrechten van migranten sterk aangetast. In plaats van de situatie van niet-opvang, die al meer dan drie jaar aanhoudt, op te lossen, dreigen de aangekondigde maatregelen deze te verergeren en meer mensen van opvang uit te sluiten.

JANUARI : Regeerakkoord "Arizona"

APRIL : Het beleid van niet-opvang blijft voortduren, maar de regering komt overeen om maatregelen te nemen die dit verergeren

Rapport van Amnesty International

Op 3 april publiceert Amnesty International een rapport "Onrecht in plaats van opvang"⁴ over de aanhoudende weigering van België om het recht op opvang voor VIB's te respecteren. De organisatie documenteert de desastreuze gevolgen van de nalatigheden van de autoriteiten voor het leven, de waardigheid en de mensenrechten van VIB's, evenals de discriminerende gevolgen voor alleenstaande mannelijke VIB's en de schendingen van de rechtsstaat.

Een Nederlandse rechtbank blokkeert de Dublinoverdracht naar België vanwege ontoereikende opvangomstandigheden

De rechtbank van eerste aanleg in Den Haag oordeelde op 11 april dat alleenstaande, "niet-kwetsbare" mannelijke VIB's een reëel risico lopen op het ontbreken van geschikte opvangvoorzieningen in België, wat kan leiden tot onmenselijke of vernederende behandeling.

Deze beslissing volgt op eerdere uitspraken van Nederlandse rechters die oordeelden dat Dublinoverdrachten naar België niet konden worden uitgevoerd vanwege onvoldoende garanties voor het verstrekken van passende huisvesting.⁵

Deze rechtspraak werd later bevestigd door de Raad van State van Nederland op 23 juli: de Raad van State oordeelde dat er sprake is van systemische tekortkomingen in het Belgische asielen opvangsysteem, vanwege de niet-opvang van alleenstaande mannen die asiel aanvragen, waardoor zij het risico lopen op onmenselijke behandeling. Daarom kunnen alleenstaande VIB's niet langer naar België worden overgedragen vanuit Nederland in het kader van de Dublinverordening.

Paasakkoord over "crisismaatregelen"

Op 11 april heeft de regering een akkoord bereikt over een reeks crisismaatregelen op het gebied van asiel en migratie.⁷ Verre van de catastrofale humanitaire situatie op te lossen, voorziet dit "Paasakkoord" onder andere in het beperken van de opvang van bepaalde categorieën VIB's, maar ook in het beperken van de behandeling van herhaalde verzoeken om internationale bescherming en het verstrengen van de voorwaarden voor gezinshereniging.

¹In dit verslag gebruiken we de termen "internationale bescherming" en "asiel" op een gelijkwaardige manier.

²Dit beroep werd aangetekend door CIRÉ, VwV, ADDE, LDH en Samusocial.

³https://www.belgium.be/fr/publications/accord_de_gouvernement_du_gouvernement_federal_bart_de_wever

⁴https://www.amnesty.be/IMG/pdf/20250503_rapport_belgique_crise_accueil.pdf

⁵<https://emnbelgium.be/fr/nouvelles/un-tribunal-neerlandais-bloque-le-transfert-dublin-vers-la-belgique-en-raison-de>

⁶<https://www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/juli/belgie-dublin-mannelijke-asielzoekers/> en

<https://emnbelgium.be/fr/nouvelles/le-conseil-detat-neerlandais-juge-que-les-hommes-celibataires-demandeurs-dasile-ne>

⁷<https://news.belgium.be/fr/asile-et-migration-paquet-de-mesures-de-crise>

JUNI : Opvangwet ingediend bij het Federaal Parlement

Naar aanleiding van het Paasakkoord wordt bij het parlement een wetsvoorstel⁸ ingediend dat voorziet in de beperking van de opvang van aanvragers met de M-status en bepaalde begeleide minderjarigen. Ook schrapt de tekst de mogelijkheid om sociale bijstand te krijgen van een OCMW voor VIB's. Dit wetsvoorstel werd op 10 juli aangenomen en trad op 2 augustus in werking.

Op 15 juli stonden 1.836 asielzoekers op de wachtlijst voor een opvangplaats.

Mededeling aan de Raad van Europa voor een oplossing voor de "opvangcrisis"

Het Federaal Instituut voor de Bescherming en Promotie van de Mensenrechten (IFDH) en Myria (het Federaal Migratiecentrum) publiceren op 10 juli een rapport waarin wordt vastgesteld dat de nieuwe federale regering niet de wil heeft om de "opvangcrisis" op te lossen.

Deze analyse volgt op de uitvoering van het arrest Camara, waarin België in juli 2023 door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens was veroordeeld, en waarin het bestaan van een systeemprobleem en een nadrukkelijke weigering om rechterlijke beslissingen over de opvang van VIB's uit te voeren werd erkend.

Dit rapport wordt gedeeld met het Comité van Ministers van de Raad van Europa, dat toezicht houdt op de veroordeling. Myria en het IFDH benadrukken opnieuw de oplossingen die moeten worden doorgevoerd – waaronder het uitbreiden van de opvangcapaciteit binnen het Fedasil-netwerk – en roepen de federale regering op om de aangekondigde hervormingen in te trekken, die de opvang van VIB's in gevaar brengen.

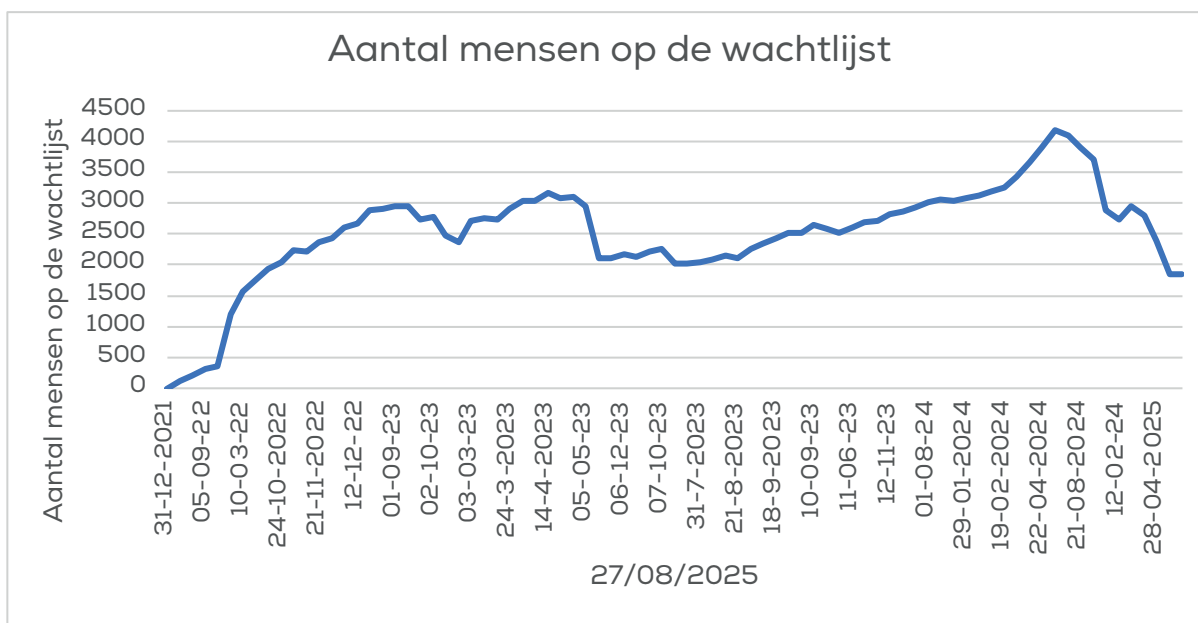
BEGIN JULI : Afname van het aantal mensen op de wachtlijst, maar een situatie die nog steeds problematisch is en die dreigt te verslechteren

⁸<https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=flwb&language=fr&cfm=flwbn.cfm?lang=N&dossierID=914&legislat=56>

⁹<https://federaalinstituutmensenrechten.be/fr/publications/communication-au-conseil-de-leurope-pour-une-solution-a-la-crise-de-laccueil>

Context

Ondanks een lichte afname van het aantal mensen op de wachtlijst, blijft de situatie “op het terrein” onveranderd. Het beleid van niet-opvang is systematisch: een alleenstaande man die asiel aanvraagt, krijgt geen toegang tot het opvangnetwerk op de dag van zijn asielaanvraag en moet zich inschrijven op een wachtlijst.¹⁰ Pas na een wachttijd van meerdere weken of maanden wordt er een uitnodiging voor een opvangplaats vestuurd door Fedasil. De arbeidsrechtbanken blijven Fedasil veroordelen voor haar niet-opvangbeleid en voor het niet betalen van dwangsommen. Het totale aantal veroordelingen heeft inmiddels meer dan 10.000 zaken overschreden.

4

Sinds het begin van 2025 is het totale aantal opvangplaatsen bij Fedasil blijven afnemen, van 36.205 plaatsen op 1 januari 2025 naar 35.322 plaatsen op 15 juli 2025. Bovendien blijven de asielinstanties geconfronteerd worden met een aanzienlijke achterstand in de behandeling van dossiers, wat de gemiddelde duur van een asielprocedure hoog houdt. Deze situatie, in combinatie met de bezuinigingsplannen en de wetswijzigingen van de Arizona-regering, biedt geen uitzicht op verbetering.

¹⁰<https://www.fedasil.be/en/node/10676>

Arizona: een beleid van uitsluiting en afschrikking om minder op te vangen

Na de verkiezingen van juni 2024 kwamen de partijen die de "Arizona"-regering vormden op 31 januari 2025 tot een akkoord. De nieuwe minister van Asiel en Migratie, Anneleen Van Bossuyt, kondigde bij haar aantreden aan "het strengste migratiebeleid"¹¹ die dit land "ooit" heeft gekend te zullen voeren.

Op het gebied van de opvang van VIB's richten de maatregelen zich vooral op het ontmoedigen van migranten om asiel aan te vragen in België en het verminderen van de aankomsten. Het doel van de regering is dus om op termijn de opvangplaatsen aanzienlijk te verminderen, die reeds schrijnend onvoldoende zijn. In dit proces werd de afschaffing van de Lokale Opvanginitiatieven (LOI's) op gemeentelijk niveau en de noodopvangplaatsen in hotels (voor gezinnen) aangekondigd. In plaats van de realiteit van niet-opvang, die al meer dan drie jaar duurt, op te lossen, zullen de aangekondigde maatregelen deze situatie verergeren en zullen nog meer mensen het risico lopen in totale armoede op straat te belanden.¹²

De begrotingsplannen van de asielinstanties, en met name van Fedasil, die een aanzienlijke afname van haar budget (min 83% tegen 2029) zou zien, doen vrezen voor het ergste op het vlak van het schrappen van opvangplaatsen en gekwalificeerd personeel.¹³

Met het "Paasakkoord" van 11 april kwam de regering snel tot een aantal "crisismaatregelen", met name op het gebied van asiel en migratie, die leidden tot de indiening van verschillende wetsvoorstellen in het federale parlement (waaronder één over opvang). Verre van de humanitaire situatie die al meer dan drie jaar voortduurt op te lossen, zullen de aangekondigde maatregelen deze situatie daarentegen verergeren door het recht op opvang voor VIB's nog verder in gevaar te brengen.

De tekst in kwestie¹⁴ voorziet in een wijziging van de Opvangwet van 12 januari 2007 door de opvang van VIB's die een beschermingsstatus hebben in een EU-lidstaat ("M-status") en minderjarigen die asiel aanvragen na een definitief geweigerd verzoek om internationale bescherming van hun ouder(s), te beperken. Ook worden de bruggen tussen materiële hulp en financiële hulp in de wet geschrapt. Het zal dus niet meer mogelijk zijn voor sommige VIB's (met een schrapping van code 207 of geen aanwijzing) om (financiële) sociale bijstand van een OCMW te ontvangen, zonder verdere oplossing of alternatief. In de praktijk is dit echter een vangnet dat sommige VIB's, die niet opgevangen worden in een opvangcentrum, in staat stelt om financiële hulp te ontvangen om op een waardige manier te leven tijdens hun asielprocedure.

Gezien de impact op de fundamentele rechten van de betrokkenen, heeft het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) aan de parlementsleden opmerkingen geformuleerd over dit wetsvoorstel.¹⁵ Het UNHCR vraagt onder andere om "alle VIB's - ongeacht het procedurele kader waarin hun aanvraag wordt behandeld - onmiddellijke, niet-discriminerende toegang tot opvang van goede kwaliteit gedurende de gehele procedure te waarborgen". Het

¹¹<https://www.vrt.be/vrtnews/nl/2025/01/31/wat-staat-er-in-het-regeerakkoord-over-asiel-en-migratie/>

¹²<https://www.cire.be/publication/decryptage-gouvernement-arizona-1-4-accueil-protection/>

¹³<https://www.knack.be/nieuws/belgie/politiek/rekenhof-kritiek-besparing-strengste-migratiebeleid-van-bossuyt/> ou https://www.ccrek.be/sites/default/files/Docs/2025_13_Budget2025.pdf, p. 63

¹⁴<https://www.dekamer.be/kvvcr/showpage.cfm?section=flwb&language=fr&cfm=flwbn.cfm?lang=N&dossierID=914&legislat=56>

¹⁵<https://www.refworld.org/legal/natlegcomments/unhcr/2025/fr/150259>

vraagt ook om “ervoor te zorgen dat, zolang de zorgwekkende situatie van de opvang in België aanhoudt, geen enkele maatregel leidt tot het afschaffen van alternatieve oplossingen waarmee VIB's die geen effectieve opvang ontvangen, toegang krijgen tot hulp, inclusief financiële hulp.”

De Raad van State, die om advies was gevraagd over de voorgestelde tekst, had ook een advies uitgebracht en kritiek geuit. Volgens de Raad van State zou de voorgenomen hervorming onder andere kunnen leiden tot het uitkleden van de mogelijkheid om enige hulp (materieel of financieel) te verkrijgen voor VIB's. De Raad van State herinnert eraan dat opvang moet garanderen dat iemand een leven kan leiden dat in overeenstemming is met de menselijke waardigheid, zoals bedoeld in artikel 23 van de Grondwet, en dat dit artikel een standstill-verplichting bevat. De maatregelen zouden volgens de Raad van State een aanzienlijke achteruitgang betekenen in de bescherming van dit recht.

Ondanks deze belangrijke kritiek werd de tekst op 10 juli in het federale parlement goedgekeurd, vervolgens op 23 juli gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad en op 4 augustus van kracht.¹⁶

Tegelijkertijd neemt het aantal VIB's in België niet af. De regering hoopt België minder "aantrekkelijk" te maken met deze uitsluitingen van het recht op opvang en door de toegang tot gezinshereniging drastisch te verstrengen.¹⁷ Het is dus de afschrikking die de boventoon voert boven het respect voor de fundamentele rechten van migranten.

In september 2025 staan 1.945 mensen op de wachtlijst voor opvang, die vanaf hun verzoek om internationale bescherming werden geïnformeerd dat er geen plek beschikbaar was in het Fedasil-netwerk. Dit beleid van niet-opvang, dat in strijd is met de regeringsverklaringen, gaat verder en schendt het recht op opvang, waardoor mensen gedwongen worden om op straat te slapen.

Achter deze cijfers schuilen levens waarvan de fundamentele rechten worden geschonden. De auteurs van dit rapport wijzen op de normalisering van deze situatie en benadrukken dat een oplossing mogelijk is, mits de nodige politieke moed. Dit rapport documenteert de gevolgen van niet-opvang voor de leefomstandigheden van VIB's, hun toegang tot rechten, evenals voor het werk van de organisaties die hen ondersteunen, en herinnert aan de essentiële aanbevelingen om een einde te maken aan deze humanitaire crisis.

¹⁶https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl?language=nl&sum_date=2025-08-08&lg_txt=n&pd_search=2025-08-08&s_editie=1&numac_search=2025005990&caller=sum&2025005990=1&view_numac=2025005990fxet

¹⁷https://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/article.pl?language=nl&sum_date=2025-08-08&lg_txt=n&pd_search=2025-08-08&s_editie=1&numac_search=2025005990&caller=sum&2025005990=1&view_numac=2025005990nx2025005990fxet

De impact van het beleid van niet-opvang...

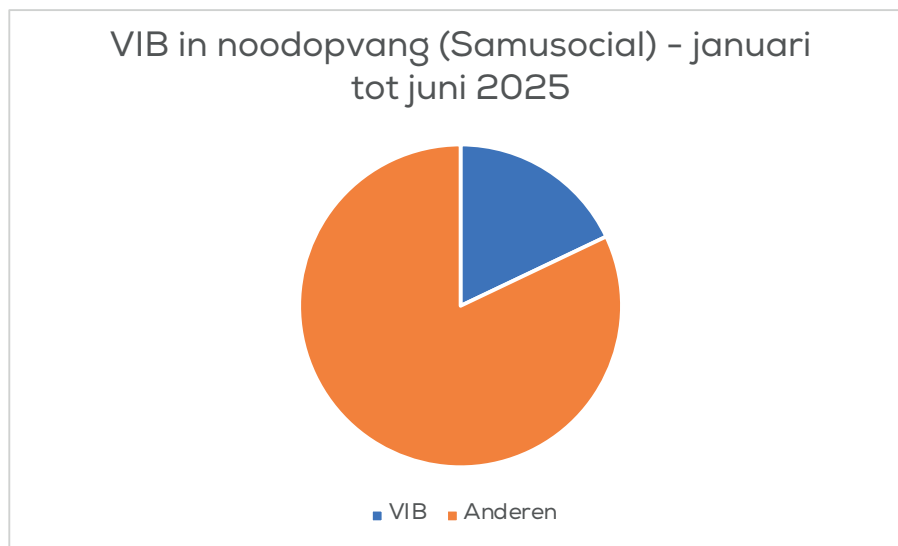
Door het gebrek aan overheidszorg, worden verzoekers om internationale bescherming (VIB's) gedwongen zich tot het maatschappelijk middenveld en humanitaire organisaties te wenden voor onderdak, zorg en basisbescherming. Ondanks de wettelijke verplichting van de overheid om deze diensten te leveren, weigert de regering deze te organiseren, een weigering die wordt voortgezet en zelfs versterkt onder de nieuwe regering.

Onderstaand overzicht brengt de impact van het beleid van niet-opvang in kaart door concrete cijfers te geven over de behoeften en de gevraagde diensten door de betrokkenen. De cijfers bestrijken de periode van januari tot juni 2025.

... OP TOEGANG TOT OPVANG EN BASISBEHOEFTE

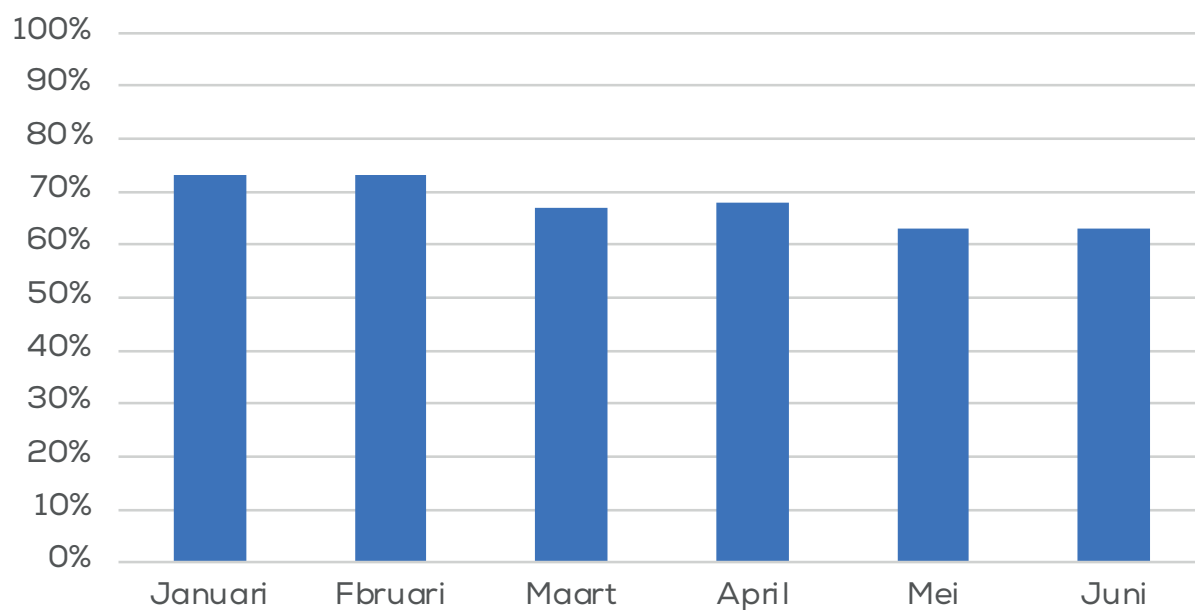
Op het gebied van opvang wenden de mensen die van het Fedasil-netwerk zijn uitgesloten zich tot noodstructuren zoals die van Samusocial en BelRefugees. In 2025 ontvingen deze centra een groeiend aantal VIB's, met wachttijden die langer waren dan de geboden verblijfsduur.

Dit is het geval bij Samusocial, die in het eerste halfjaar van 2025 1.166 VIB's opnam in een noodopvangcentrum, wat neerkomt op bijna 18% van de opgevangen personen. Onder deze verzoekers is het aantal alleenstaande vrouwen verdubbeld, hoewel mannen nog steeds veruit in de meerderheid blijven (80%). Deze verschuiving in het profiel van de VIB's die in de noodopvangcentra worden gehuisvest, benadrukt de toenemende precariteit van nieuwe categorieën mensen en de concurrentie die dit creëert voor een tekort aan opvangplaatsen.

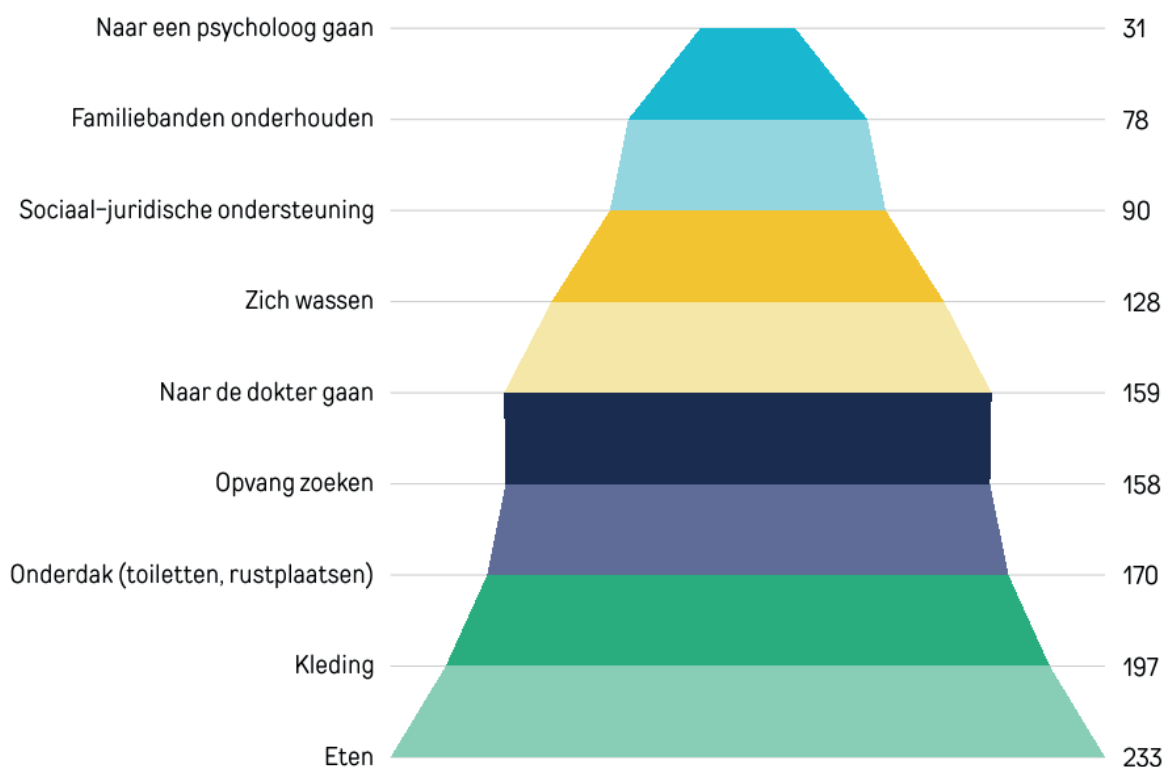
BelRefugees stelde in het eerste halfjaar van 2025 gemiddeld 68% van zijn plaatsen open voor VIB's in al zijn voorzieningen. De wachttijd voor toegang tot een plaats in de noodvoorzieningen varieerde tussen de vier en zes weken voor een verblijf van 28 dagen. De wachttijd was dus langer dan de verblijfsduur. Het handhaven van deze rotatie is essentieel om zoveel mogelijk mensen toegang te geven tot momenten van rust en basisbehoeften – hygiëne, voldoende maaltijden, een bed en een dak boven hun hoofd – maar het houdt ook in dat een aanzienlijk aantal mensen (waaronder VIB's) geen toegang heeft tot noodopvang tijdens de wachttijd vanwege het gebrek aan beschikbare plaatsen.

% VIB in opvang BelRefugees

De behoefte aan onderdak is elke dag zichtbaar “op het terrein”: bij de dagopvang van de Humanitaire Hub, waar het percentage VIB’s sinds 2023 stabiel blijft en altijd meer dan 60% van de gebruikers uitmaakt, is onderdak de belangrijkste vraag die door VIB’s wordt gesteld. Als we weten dat slechts 9% van hen wordt gehuisvest in een Fedasil-centrum, werd het recht op opvang geweigerd voor 91% van de VIB’s die de Hub bezocht hebben. In realiteit zijn slechts 21 mensen van de 233 VIB’s die werden geregistreerd¹⁸, gehuisvest in een federaal opvangcentrum, zoals voorzien door de Belgische opvangwet. De rest van het publiek leeft op straat (39,9%), in noodopvang met verschillende verblijfsduur (38,2%) of in kraakpanden (1%). Geen toegang hebben tot een opvangplaats betekent ook dat andere basisbehoeften, zoals voedsel en hygiëne, niet kunnen worden vervuld, wat essentieel is voor de overleving en de menselijke waardigheid.

Bij de Humanitaire Hub is de belangrijkste reden van het bezoek van dit publiek juist om deze drie basisbehoeften (voedsel, hygiëne en onderdak) te verkrijgen, die volgens de Opvangwet 12/01/2007 door de overheid gegarandeerd zouden moeten worden.¹⁹

Grafiek: Gevraagde behoeften door de gebruikers van de Humanitaire Hub

Bron: Humanitaire Hub (2024). *Periodieke enquête bij het dagcentrum*. Juli-augustus 2024

Ook Artsen Zonder Grenzen (AZG) bezoekt een kraakpand en de straat met een mobiele kliniek. In het kraakpand waren 18% van de bewoners VIB’s; van de mensen die op straat werden gezien waren 23% VIB’s.

¹⁸Deze gegevens komen uit de vierde editie van de periodieke enquête over de gebruikers van het dagcentrum in de Humanitaire Hub, die plaatsvond van 7 tot 11 april 2025. Het doel van de enquête was om bepaalde meningen, profielen en levensomstandigheden van het publiek van de Hub in kaart te brengen. De enquête werd uitgevoerd in het dagcentrum, dat als toegangspunt dient voor alle diensten die in de Humanitaire Hub worden georganiseerd, waardoor het mogelijk is om de antwoorden van de gebruikers van alle diensten te verzamelen.

¹⁹Ibidem

... OP HET MEDISCHE VLAK / TOEGANG TOT ZORG,

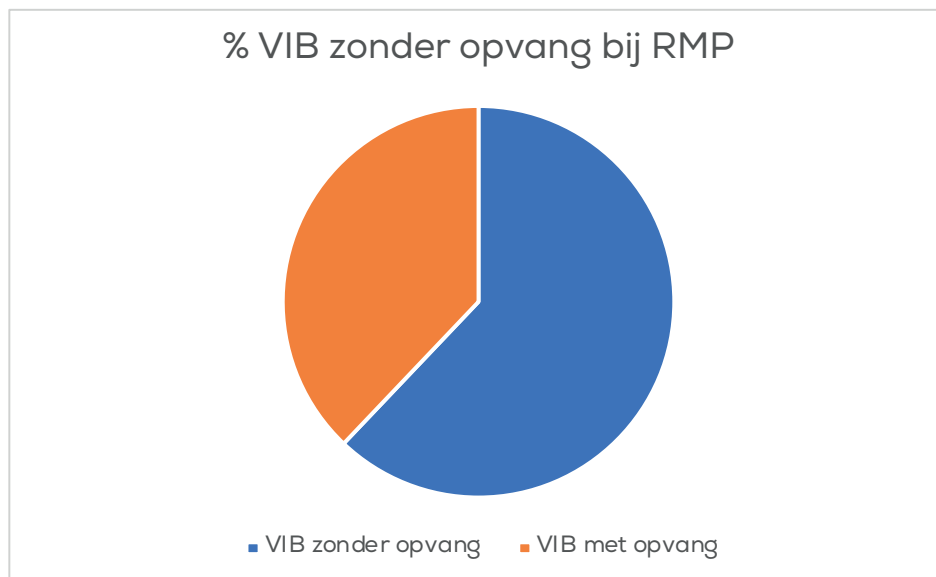
In de activiteiten van AZG is het onderwerp dat het vaakst aan bod komt de toegang tot gezondheidszorg. Dit weerspiegelt het grote gebrek aan informatie en steun voor mensen die zonder begeleiding niet weten hoe ze het gezondheidszorgsysteem moeten navigeren, en hoe ze bijvoorbeeld een verzoek om medische zorg bij Fedasil kunnen indienen.

Het gebrek aan toegang tot medische zorg voor VIB's blijft een belangrijk en zorgwekkend probleem. De wachttijden voor het verkrijgen van een medische beschikking van Fedasil worden langer, waardoor veel mensen zich gedwongen zien om naar alternatieve structuren te gaan, zoals de gezondheidsdienst van de Humanitaire Hub, het Refugee Medical Point (RMP) of AZG. Deze diensten, hoewel essentieel, zijn vandaag de dag overbelast en moeten regelmatig consultaties weigeren of uitstellen.

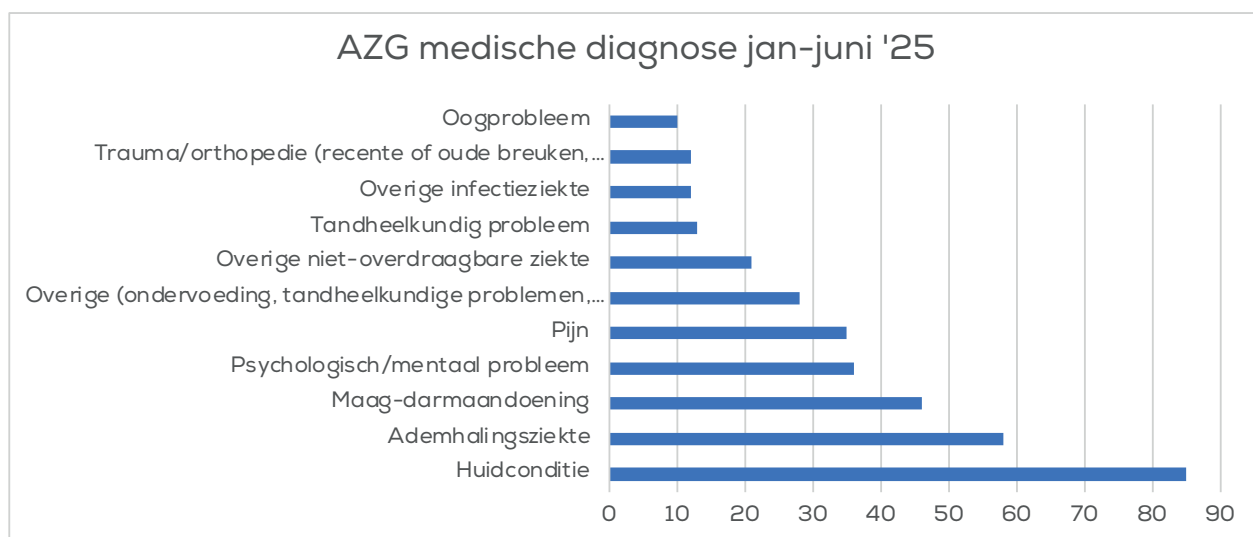

De bevindingen van de drie organisaties komen overeen: VIB's worden geconfronteerd met structurele obstakels die hun toegang tot zorg belemmeren. In de Humanitaire Hub was de helft van de patiënten die in 2024 werden gezien, asielzoeker. Ondanks de pogingen om mensen door te verwijzen naar andere structuren, zoals het RMP, blijft de capaciteit van de Hub beperkt: slechts 80% van de patiënten die een ticket aanvragen, kunnen op de dag zelf geholpen worden. 88% van de VIB's zonder opvang die in de Hub werden gezien, vertoonden aandoeningen die direct verband hielden met hun preciaire levensomstandigheden: tandheelkundige, dermatologische en respiratoire aandoeningen.

De situatie bij het Refugee Medical Point is even zorgwekkend. Van de 3533 patiënten die werden opgevangen, was 93,8% VIB, waarvan 62% dakloos was. Het team van het RMP wordt geconfronteerd met een verzadiging van het reguliere zorgnetwerk, waardoor doorverwijzingen bijzonder moeilijk zijn. De beschikbare plaatsen in de Huisartsenposten (*Maisons Médicales*) zijn onvoldoende, en de steeds complexer wordende administratieve procedures (meervoudige aanvragen, "M-status", enz.) belemmeren de zelfredzaamheid van de patiënten.

AZG heeft tussen januari en juni 2025 zijn medische activiteiten vooral geconcentreerd in de buurt van een kraakpand, een tijdelijke bezetting georganiseerd door BelRefugees, en een straatpatrouille-actie in Brussel. In deze drie contexten werden huidaandoeningen – met name schurft en schimmelinfecties – en infecties van de bovenste luchtwegen frequent gediagnosticeerd. Ook pijn, vooral rug- en hoofdpijn, was wijdverspreid, vooral in tijdelijke opvanglocaties. Deze aandoeningen hangen direct samen met de levensomstandigheden: de ongezonde staat van de verblijven, beperkte toegang tot hygiëne en sanitaire voorzieningen.

Deze gedeelde bevindingen benadrukken een verontrustende realiteit: VIB's, vaak dakloos en in een zeer precair situatie, botsen op meerdere barrières bij toegang tot zorg. Het is dringend nodig de capaciteit van bestaande structuren te versterken, de administratieve procedures te stroomlijnen en een gelijke toegang tot zorg voor iedereen te waarborgen.

...OP DE MENTALE GEZONDHEID,

De mentale gezondheid van VIB's wordt zwaar op de proef gesteld van bij hun aankomst in België. Deze mensen, vaak getekend door een moeilijk en gewelddadig migratietraject, worden geconfronteerd met extreem precaire omstandigheden, zoals het ontbreken van onderdak en psychosociale ondersteuning. Deze situatie heeft ernstige en blijvende gevolgen voor hun psychisch welzijn.

In de mentale gezondheidszorg van de Humanitaire Hub wordt twee derde van de patiënten gezien voor psychologische problemen. De capaciteit van de dienst is echter veel te klein om de toenemende vraag aan te kunnen. De overbelasting van de secundaire zorgstructuren verhindert een effectieve doorverwijzing naar gespecialiseerde zorg, waardoor veel mensen zonder de juiste begeleiding blijven.

Het Refugee Medical Point (RMP) bevestigt deze alarmerende trend. In de maanden mei en juni alleen al werden 209 zorgbehandelingen uitgevoerd, waarvan verschillende doorverwezen moesten worden naar psychiatrische spoeddiensten, vooral in gevallen van suïcidale crises of zelfbeschadigend gedrag. Het team van het RMP bemerkt een toename van deze kritieke situaties, die vaak verband houden met het algemene gevoel van de patiënten dat ze "op het randje" leven. Dit psychische urgentieklimaat maakt tijdelijke oplossingen gevaarlijk en benadrukt het schrijnende gebrek aan middelen in de psychiatrie.

De gevolgen van onbehandeld posttraumatisch stressstoornis (PTSS) zijn ook zichtbaar in risicovol gedrag, zoals het gebruik van psychotrope stoffen. Dit kan crises van agressie verergeren of leiden tot terugtrekking, waardoor de begeleiding nog complexer wordt.

Om deze problemen aan te pakken, heeft AZG een model van collectieve psychosociale steun opgezet in de squats en in een centrum voor niet-begeleide minderjarigen. Tussen januari en juni 2025 werden 33 groepsessies georganiseerd, met 257 deelnemers. Dit formaat maakt het niet alleen mogelijk om de toegang tot psychologische ondersteuning te vergroten, maar ook om de meest kwetsbare mensen te identificeren die baat zouden hebben bij intensievere individuele begeleiding.

De stoornissen die bij de patiënten worden waargenomen, zijn divers: psychische nood (PTSS, depressie, angst) en sociale verstoringen (verlies van vertrouwen, isolatie, verlies van sociale netwerken). De groepsinterventies die AZG biedt, zorgen zowel voor emotionele verlichting als voor de wederopbouw van sociale cohesie, een essentieel hulpmiddel om veerkracht te versterken en herstel te bevorderen.

...EN OP DE SOCIAAL-JURIDISCHE BEGELEIDING

Op sociaal-juridisch gebied bemoeilijkt het gebrek aan opvang de toegang tot kwalitatieve hulp. De VIB's moeten vaak alleen door een complexe procedure navigeren, zonder advocaat of informatie over hun rechten. Diensten zoals de Legal Helpdesk van Vluchtelingenwerk Vlaanderen of de SISA (BelRefugees) in de Humanitaire Hub proberen deze lacunes op te vullen, maar hun middelen zijn beperkt.

De Legal Helpdesk van Vluchtelingenwerk Vlaanderen ontvangt VIB's zonder huisvesting op maandag, woensdag en vrijdag, op zoek naar juridische bijstand. Sinds april 2022 heeft deze dienst al 11.378 bezoekers ontvangen. Deze mensen zijn vaak slecht geïnformeerd over hun rechten en verplichtingen als asielzoeker. Na de registratie van hun aanvraag worden ze meestal binnen enkele weken uitgenodigd voor een eerste gesprek bij de Dienst Vreemdelingenzaken. Het is vaak het geval dat de bezoekers van de Legal Helpdesk pas enkele dagen voor dit gesprek een advocaat kunnen raadplegen, wat hun voorbereiding in gevaar brengt en de kwaliteit van de procedure schaadt.

De sociaal-juridische dienst van de Humanitaire Hub wordt bezocht door een meerderheid van VIB's. Informatie over asielprocedures en Dublin, onderdak en begeleiding bij het zoeken naar en volgen van een advocaat vormen de belangrijkste verzoeken bij de SISA-dienst. De complexiteit en de vele stappen in procedures voor internationale bescherming maken de opvolging buitengewoon moeilijk voor een persoon zonder juridische begeleiding. De taalbarrière en de moeilijkheden bij het verkrijgen van betrouwbare en volledige informatie bemoeilijken de toegang tot de rechten van deze mensen.

VIB's zonder onderdak krijgen geen basisinformatie over hun rechten en verplichtingen in België, noch praktische adviezen over hoe ze toegang kunnen krijgen tot essentiële diensten.

Niet-begeleide minderjarigen

In België valt de verantwoordelijkheid voor niet-begeleide minderjarigen (NBMV's) altijd onder de verantwoordelijkheid van de Staat, of ze nu een aanvraag voor internationale bescherming indienen of niet. Er bestaan verschillende opvangmogelijkheden voor deze jongeren: ze kunnen worden ondergebracht in de centra van Fedasil, op voorwaarde dat ze akkoord gaan met registratie. Er zijn ook andere alternatieve structuren – beheerd door onder andere BelRefugees en Samusocial – waar minderjarigen (vooral jongens) tot drie maanden kunnen verblijven zonder geregistreerd te worden.

Veel jongeren geven de voorkeur aan deze alternatieve structuren omdat ze, door de trauma's en het geweld dat ze tijdens hun migratietraject hebben meegemaakt, een diep wantrouwen ontwikkelen tegenover de autoriteiten. Deze weigering om zich te registreren leidt tot een overbelasting van de opvangcapaciteit van BelRefugees en Samusocial. Hoewel deze structuren effectief inspelen op de specifieke behoeften van de jongeren, kunnen ze de vraag niet bijhouden en zijn ze vaak overbelast.

Begin 2025 is het aantal aankomsten van NBMV's in België gedaald. In 2024 registreerde de Dienst Voogdij 4.068 eerste registraties. Tussen januari en augustus 2025 werden 2.320 eerste registraties genoteerd. Toch bleven de bezettingsgraden in de opvangstructuren van de eerste en derde fase van Fedasil uitzonderlijk hoog²⁰. Vanaf maart begonnen de aankomsten opnieuw te stijgen. Ondanks deze toename besloot de regering om een deel van de plaatsen die oorspronkelijk bestemd waren voor NBMV's, te herbestemmen voor opvang van gezinnen en volwassenen. Ongeveer 40% van de capaciteit van de tweede fase zou zo omgezet zijn in plaatsen voor gezinnen.

Hoewel we de noodzaak van dergelijke beslissingen begrijpen – niemand wil mensen op straat zien – is het essentieel om geschikte opvangoplossingen voor deze jongeren te waarborgen. Initiatieven om in de toekomst een voldoende buffercapaciteit voor NBMV's te waarborgen, blijven onduidelijk.

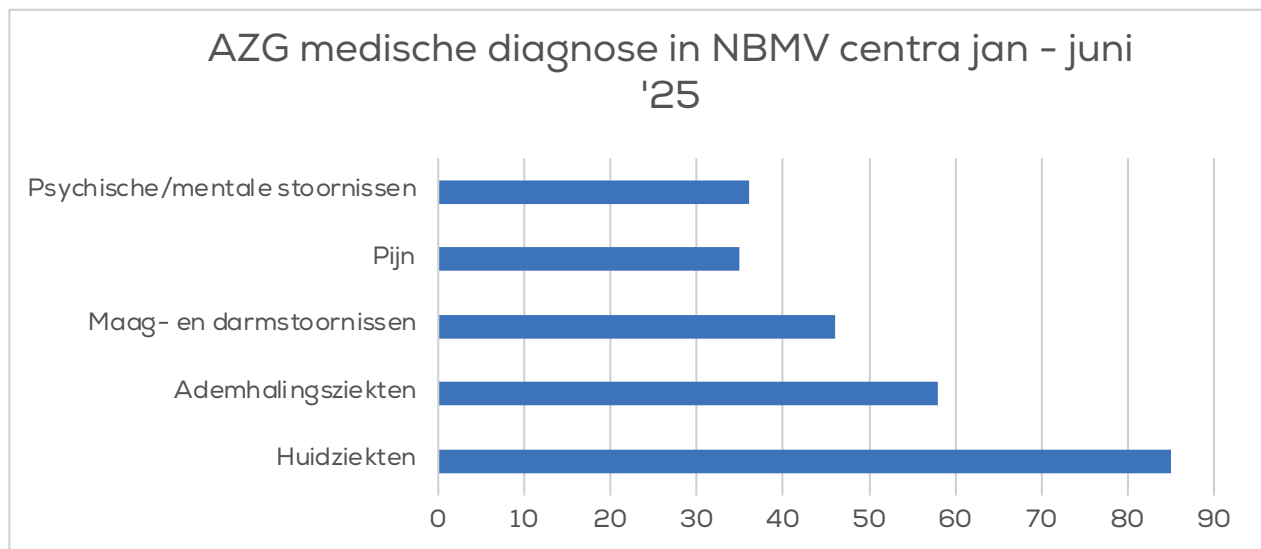

²⁰Het opvangproces voor niet-begeleide minderjarigen verloopt in drie fasen: een eerste observatiefase in een Observatie- en Oriëntatiecentrum, een tweede fase in een collectief centrum of een geschikte plaats en een derde fase van ondersteuning op weg naar autonomie.

Bovendien leidt de herbestemming van sommige opvangstructuren steeds vaker tot het samenwonen van minderjarigen en volwassenen in dezelfde centra of omgevingen. Deze situatie roept bezorgdheden op over de noodzakelijke scheiding tussen de twee groepen en de veiligheid van kwetsbare jongeren. Idealiter zouden NBMV's ondergebracht moeten worden in aparte structuren, met gespecialiseerde begeleiding die is aangepast aan hun individuele behoeften. De huidige opvang voldoet niet aan het levensproject van de jongeren noch aan hun persoonlijke situatie, wat hun precare situatie verergert en hen in gevaar kan brengen.

Daarnaast zijn de opvangcentra voor jongeren "op doortocht" verzadigd. Steeds meer jongeren zoeken toevlucht in squats. Ze wonen daar samen met volwassenen en worden blootgesteld aan het gebruik van verdovende middelen en ander risicovol gedrag. Deze situatie baart middenveldwerkers ernstige zorgen.

De medische consultaties in de twee NBMV-centra buiten het Fedasil-netwerk brengen drie belangrijke diagnoses aan het licht: huidaandoeningen, luchtwegaandoeningen (waaronder tuberculose) en gastro-intestinale stoornissen. Deze gezondheidsproblemen zijn te wijten aan een gebrek aan toegang tot hygiëne, een stressvolle omgeving en ongezonde, overvolle leefomstandigheden. Bloedanalyses gaven ook een vitaminegebrek aan, veroorzaakt door een onvoldoende voedzame voeding, evenals een body mass index onder de 17 bij 13% van de jongeren.

Conclusie

Het beleid van niet-opvang bevindt zich in een nieuwe fase van radicalisering. Ondanks herhaalde veroordelingen, waarschuwingen van nationale en internationale instellingen en oproepen van het middenveld, blijft de federale regering een strategie van systematische uitsluiting van VIB's volgen. Het Belgische opvangsysteem is onvoldoende voorbereid op het fluctuerende aantal asielaanvragen. In het kader van het Europese Asiel- en Migratiepact maakt dit van België geen kandidaat tot solidariteit.

De maatregelen die in 2025 zijn genomen, met name door de regering Arizona, zijn niet gericht op het oplossen van de humanitaire crisis, maar op het institutionaliseren ervan. De afschaffing van sociale bijstand, de vermindering van het aantal opvangplaatsen en de uitsluiting van bepaalde groepen (zoals de "M-status", minderjarigen in een herhaalde asielaanvraag) verergeren een al kritieke situatie.

De gevolgen zijn dramatisch: duizenden mensen op straat, overbelasting van humanitaire diensten, een alarmerende verslechtering van de fysieke en mentale gezondheid van de betrokkenen, en een fragmentatie van het asiel- en integratietraject.

Het voortzetten van deze politiek is onaanvaardbaar.

Er bestaan oplossingen. De Raad van State, het UNHCR, het Comité van Ministers van de Raad van Europa en actoren op het terrein hebben deze geformuleerd: duurzame verhoging van de opvangcapaciteit, activering van het spreidingsplan, het behoud van de bruggen naar sociale bijstand en respect voor het recht op een leven dat in overeenstemming is met menselijke waardigheid.

Zolang de wachtlijst blijft bestaan, zolang mensen op straat slapen, zolang de Staat weigert gerechtelijke besluiten uit te voeren, is dit een bewust beleid van niet-opvang.

Het is tijd om de afschrikingslogica achter ons te laten en een opvangbeleid te voeren dat menswaardig is en in overeenstemming met de internationale verplichtingen van België.

CONTACTEN:

Artsen Zonder Grenzen (AZG) – Kim Gielens, Country Coordinator

Dokters van de Wereld – Amélie Deprez, Regionaal Coördinator Brussel

BELRefugees – Mehdi Kassou, Algemeen Directeur

Caritas International – Tom Devriendt – Advocacycoördinator

Humanitaire Hub – Astrid Bimson – Beleids- en Communicatieverantwoordelijke

Vluchtelingenwerk Vlaanderen – Thomas Willekens – Beleidsmedewerker

CIRÉ – Jessica Blommaert – Beleidsadviseur